

Ik *heb* PNH, ik *ben* het niet

De psychische kant van een chronische aandoening

Britta Laros

Internist-Hematoloog, Psycholoog MSc

Radboudumc

Wat betekent het voor jou?

Stress

Hoe kijken we naar gebeurtenissen?

- 1. wat betekent dit voor mij?

- Niets

- Goed

- Bedreigend

- aangerichte schade
- bedreiging toekomst
- uitdaging

- 2. Hoe kan ik ermee omgaan?

Persoonlijke factoren

- Persoonlijkheid: zelfvertrouwen
- Motivatie:
  - grote bedreiging van een belangrijk persoonlijk doel → meer stress
- Gedachten:
  - Helpend
  - Niet-helpend

Situaties

- Grote impact
- Dreigend
- Levensfases
- Slechte timing
- Onduidelijkheid
- Onwenselijkheid
- Geen controle

Impact van stress

Intensiteit
Frequentie
Duur

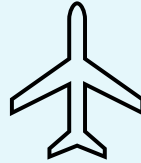

Wat doet je lichaam met stress?

- Acute stress:

- Fight- flight –freeze

- Chronische stress:

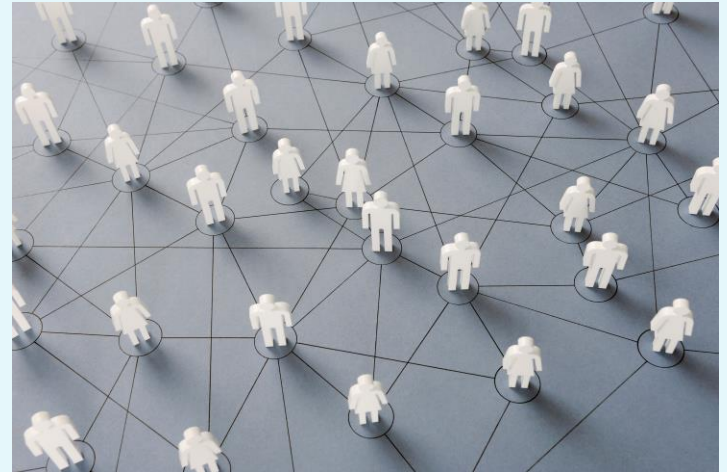
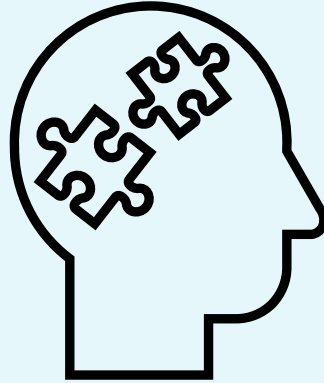
- Alarm fase: Fight- flight – freeze
- Weerstand fase: lichaam probeert zich aan te passen aan stress
- Uitputting

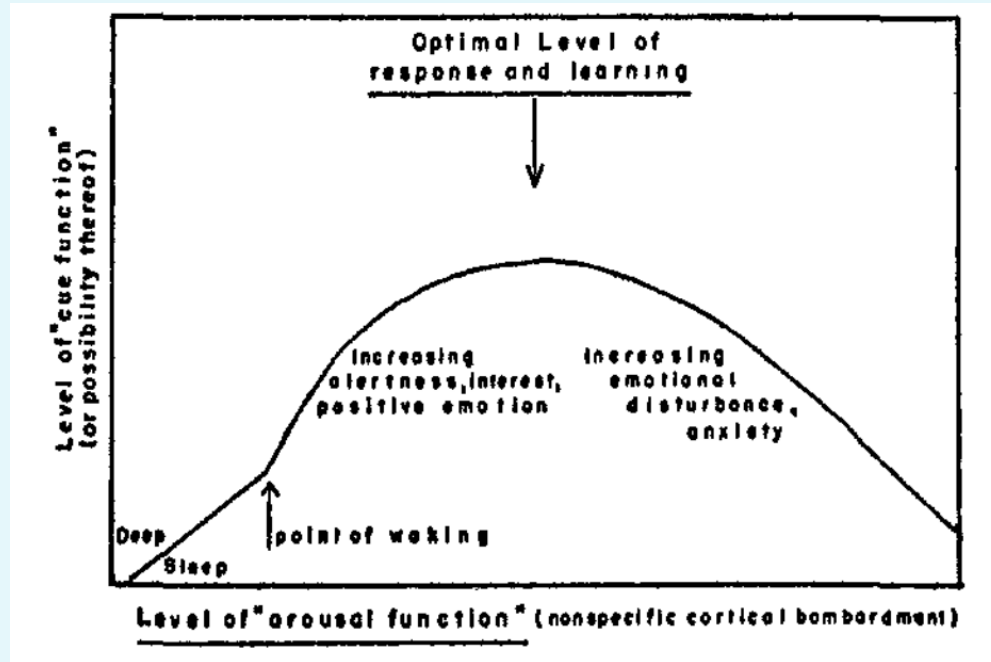

Negatieve effecten van stress

- Psyche:
  - Geheugen en Aandacht
  - Hulpgedrag
  - Boosheid/Agressie
  - Angst
  - Depressie
- Sociaal:
  - Relatie
  - Gezin
  - Werk
  - Financiën

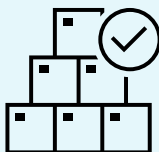
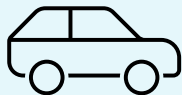
Maar...stress is niet alleen negatief

Wat helpt?

- Steun van omgeving:
  - Emotioneel
  - Praktisch
  - Informatie (arts of omgeving)
  - Samenzijn
- Persoonlijke controle
  - Eigen geschiedenis
  - Veerkracht

Hoe gaan mensen ermee om?

- Emoties:
  - Sociale steun
  - Afleiding
  - Ontkenning
  - Verdoven
  - Emoties tonen
  - Geruststellende gedachten/optimisme
- Probleemgericht:
  - Actief aanpakken: Leven organiseren zodat ziekte onderdeel uitmaakt van routine
  - Fit blijven door leefstijl

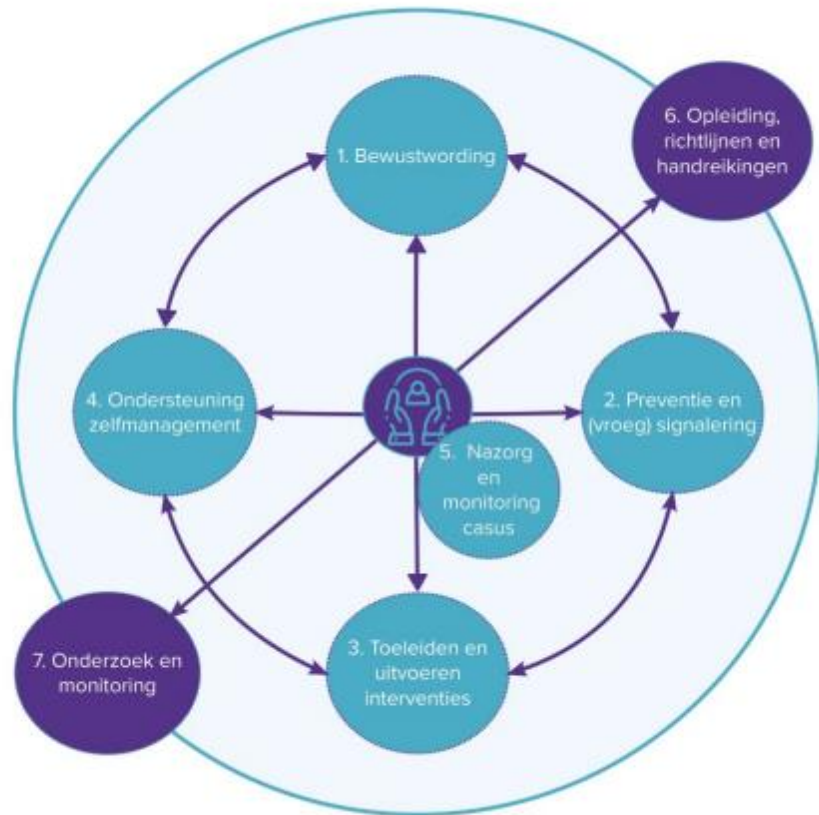
Wat helpt jou?

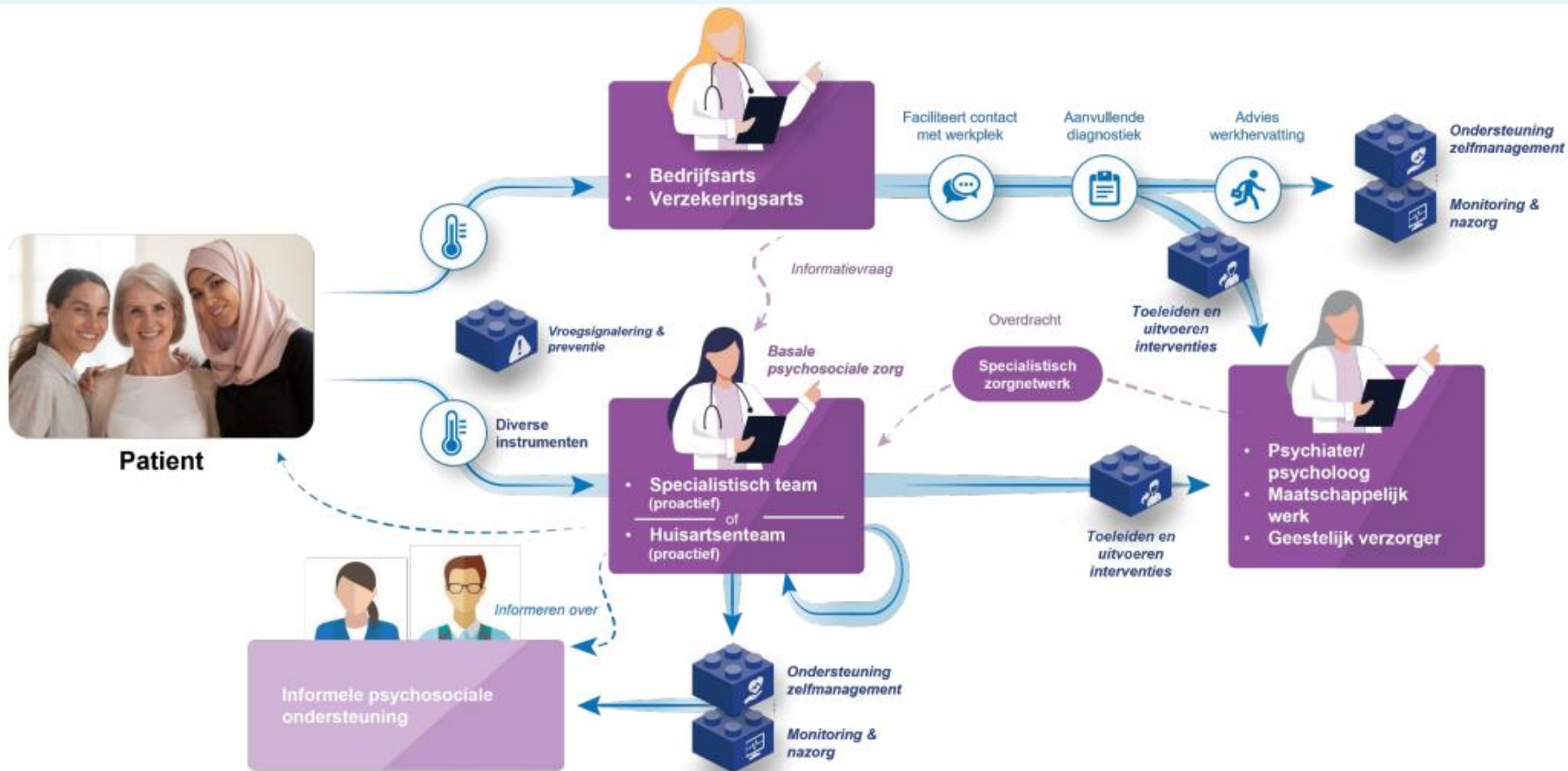

Chronische ziekte

- 9.9 miljoen mensen in Nederland
- 708.300 volwassenen met chronische ziekte met depressieve klachten
- 225 patiënten met PNH
- Ketenaanpak depressiepreventie bij chronische ziekte juli 2024
- Aandacht voor patiënt en familie

Organisaties	Ja	Nee	Sleutelpersonen	Ja	Nee
Aanbieder coaching of alternatief therapeutisch			Bedrijfsarts	☐	☐
Apotheek			Coach	☐	☐
Gemeente			Chronisch zieke	☐	☐
GGD			Diëtist	☐	☐
GGZ-organisatie			Ergotherapeut	☐	☐
Kennisinstituten			Fysiotherapeut	☐	☐
Patiëntorganisaties	☐	☐	Huisarts	☐	☐
Sportorganisaties			Maatschappelijk werker	☐	☐
Thuiszorgorganisatie	☐	☐	Medisch specialist	☐	☐
Werkgever	☐	☐	Naasten/mantelzorger	☐	☐
Zorg- & welzijnsorganisatie	☐	☐	Optometrist	☐	☐
Zorgaanbieder alternatief	☐	☐	Podotherapeut	☐	☐
Zorgaanbieder regulier	☐	☐	Praktijkondersteuner GGZ/somatiek	☐	☐
Zorgbrancheorganisatie	☐	☐	Psycholoog	☐	☐
Zorggroep	☐	☐	Psychiater	☐	☐
Zorgverzekeraar	☐	☐	(Wijk)verpleegkundige/verzorgende	☐	☐
Overig, namelijk	☐	☐	Overig	☐	☐

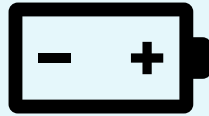
Survey tool	Overall mean (range)	Overall severity level	Mean (range)			P
			MDS, n = 145	AA, n = 84	PNH, n = 74	
FACT-F, n = 258	25 (1-52)	Severe	25 (5-52) severe	28 (1-52) severe	24 (2-52) severe	0.117
FACT-G, n = 252	68 (10-104)	a	69 (16-99)	67 (10-99)	67 (28-104)	0.821
FACT-An, n = 252	111 (14-184)	a	111 (30-173)	114 (14-178)	109 (40-184)	0.540
BPI, n = 259	2 (0-8)	Mild	2 mild	2 mild	2 mild	0.386
DASS-Depression, n = 264	12 (0-42)	Mild	12 (0-42) mild	13 (0-42) mild	12 (0-38) mild	0.972
DASS-Anxiety, n = 263	10 (0-42)	Moderate	8 (0-38) mild	12 (0-42) moderate	10 (0-36) moderate	0.067
DASS-Stress, n = 264	12 (0-40)	Normal	12 (0-40) normal	13 (0-40) normal	13 (0-36) normal	0.304

AA, aplastic anemia; BPI, brief pain inventory; DASS, depression anxiety stress scale; FACT, functional assessment of cancer therapy; -An, anemia; -F, fatigue; -G, general; MDS, myelodysplastic syndrome; PNH, paroxysmal nocturnal hemoglobinuria.

Omgaan met vermoeidheid bij PNH

- Energie bewaren
- Fysieke activiteiten
- Dutjes

Hoe ga jij om met vermoeidheid?

Patiënten voorkeur Eculizumab of Ravulizumab

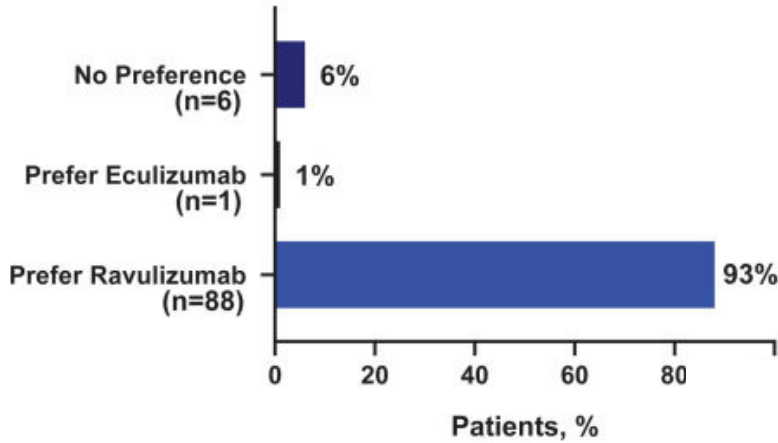
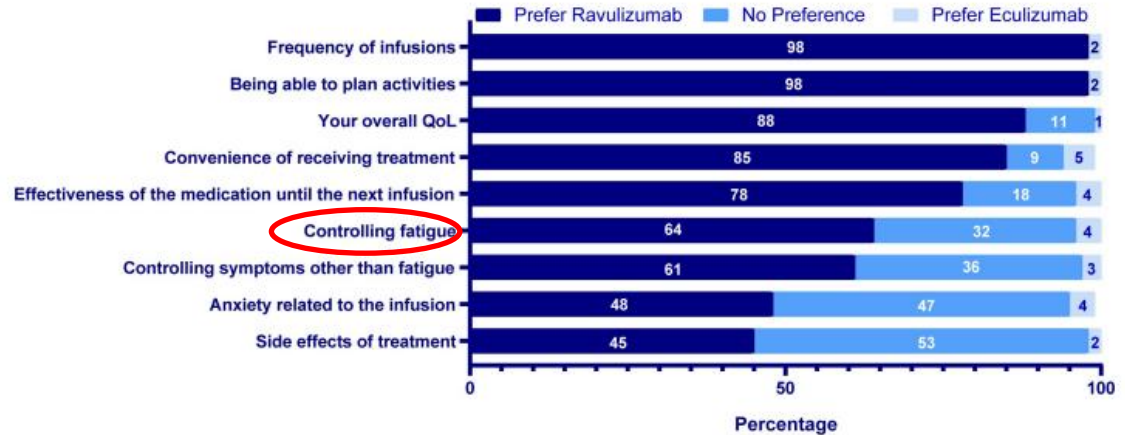
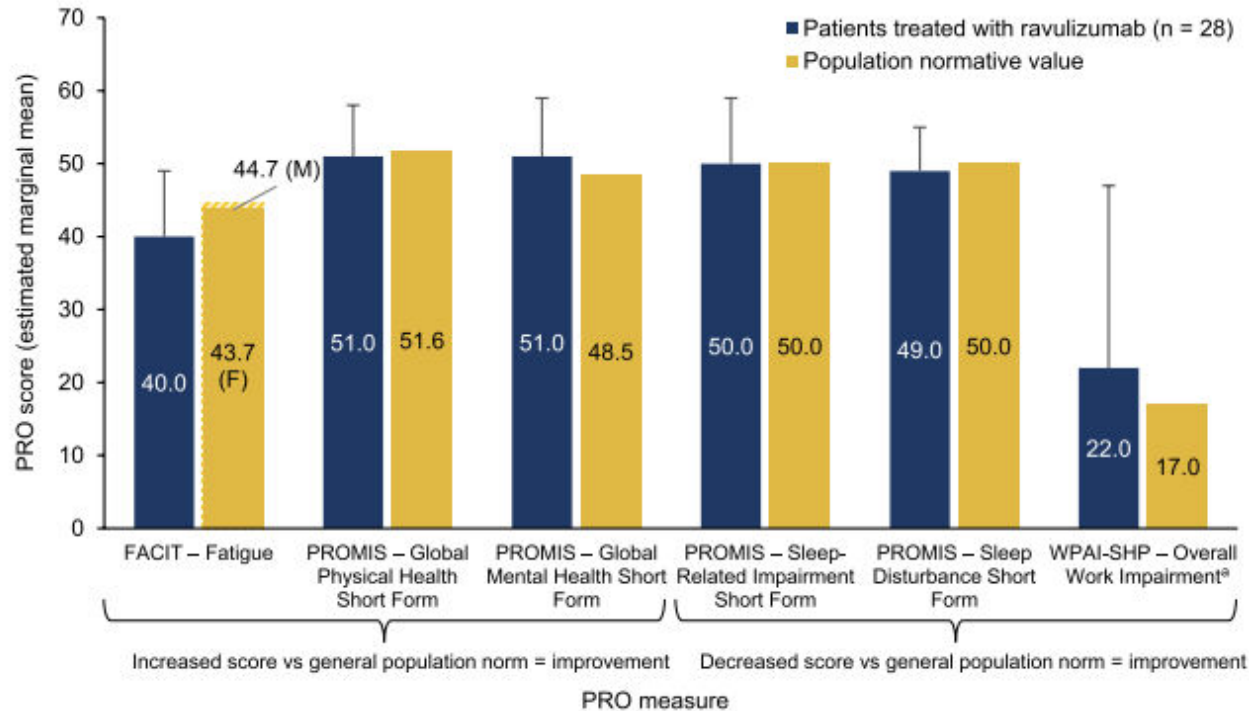

Fig 1. Overall treatment preference (N = 95).

<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0237497.g001>

Peipert, J. D., Kulasekararaj, A. G., Gaya, A., Langemeijer, S. M., Yount, S., Gonzalez-Fernandez, F. A., ... & Kaiser, K. (2020). Patient preferences and quality of life implications of ravulizumab (every 8 weeks) and eculizumab (every 2 weeks) for the treatment of paroxysmal nocturnal hemoglobinuria. *PLoS One*, 15(9), e0237497.

Griffiths, E. A., et al. (2024). Patient-reported outcomes and daily activity assessed with a digital wearable device in patients with paroxysmal nocturnal hemoglobinuria treated with ravulizumab: REVEAL, a prospective, observational study. *Health and Quality of Life Outcomes*, 22, 62.

Vermoeidheid

Ravulicumab:

Eigen bijdrage:

meer controle over leven

minder vermoeidheid

energiemanagement

bewegen

dutjes

Vragen?